

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií, Katedra sociologie

Tadeáš Holub

Aktivity současného českého anarchistického hnutí

Bakalářská práce

Praha 2012

Autor práce: **Tadeáš Holub**

Vedoucí práce: **Mgr. Michal Kotík**

Oponent práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Bibilografický záznam

HOLUB, Tadeáš. Aktivity současného českého anarchistického hnutí. Praha 2012. Bakalářská práce (Bc.) 32 s. Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra sociologie. Vedoucí diplomové práce Mgr. Michal Kotík

Abstrakt

Následující práce byla napsána, aby poskytla pohled na anarchistické hnutí v podobě jeho nenásilných aktivit, kterým není v médiích věnováno místo. V mé práci jsem se zaměřil na poskytnutí pohledu na formy těchto aktivit současného českého anarchistického hnutí. Za použití kvalitativních výzkumných metod, v podobě obsahové analýzy anarchistických periodik vycházející z metody zakotvené teorie, jsem identifikoval tři hlavní druhy aktivit anarchistického hnutí. Tyto aktivity se navzájem prolínají a je jim vlastní spolupráce s dnešními občanskými iniciativami, které anarchistům poskytují prostor pro pravděpodobnější dosažení svých cílů a pro šíření anarchistických myšlenek mezi podobě smýšlejícími lidmi.

Abstract

The following thesis was written to provide a view of the anarchist movement in the form of non-violent activities. In my thesis I focus on providing perspective on contemporary forms of these activities in the Czech anarchist movement. Using qualitative research method of content analysis based on grounded theory I analyzed two main anarchist periodicals. I identified three main types of activities of the anarchist movement. These activities are intertwined with each other and collaborate with today's civilian initiatives, which provide space for anarchists to achieve their objectives and for the spreading of anarchist ideas among the like-minded people.

Klíčová slova

Anarchismus, Česká republika, občanské iniciativy, demonstrace, squatting, kulturní a informační činnost

Key words

Anarchism, Czech Republic, civilian initiatives, demonstrations, squatting, cultural and informational activity

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla použita k získání jiného titulu
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti pro účely výzkumu a studia.

V Praze dne 17.5.2012

Tadeáš Holub

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu práce Mgr. Michalu Kotíkovi za jeho trpělivost a konstruktivní připomínky, které mi pomohly s tvorbou práce.

Děkuji.

Institut sociologických studií, Katedra sociologie

Bakalářský projekt

1. Kontext

Anarchismus jako sociální fenomén je stále přítomen i po více než sto letech své existence ve společnosti. Ve společnosti české o něm píše zejména Václav Tomek. Ve svých pracích popisuje vývoj českého anarchismu a jeho proměny v čase. Informační kanály nám zprostředkovávají pohled na demonstrující mladé lidi, kteří se hlásí k ideám anarchismu, takže můžeme vidět, že anarchismus není přítomen pouze jako teorie, ale je právě takovými skupinami uváděn i do praxe. Média mají však pouze informační charakter, tudíž už nevysvětlují, proč se tito lidé scházejí a protestují a kromě několika málo krátkých rozhovorů s nahodilými „anarchisty“. Tyto krátké rozhovory však mohou jen těžko vystihnout celou podstatu tohoto velmi rozvětveného myšlenkového směru (o rozvětvenosti mluví Tomek v knize Průvodce anarchismem). Chtěl bych ve své práci se zaměřit nejen na pouhý popis vývoje, ale spíše na srovnání původní podoby anarchismu s podobou dnešní. Očekávám, že na tomto srovnání budou lépe vidět nosné myšlenky dnešního anarchismu, způsoby angažovanosti soudobého anarchismu v dnešní společnosti a jaké změny doznaly cíle tohoto myšlenkového směru. Pokud ovšem došlo k nějaké změně a nestalo se, že myšlenky přes sto let starého smýšlení nezůstaly po celou tuto dobu beze změny a neadaptovaly se změnám společnosti samotné.

2. Teoretická východiska

Rozbor relevantní dostupné literatury a její kritika

3. Cíle diplomové práce

Porovnání soudobé podoby anarchismu v České republice s jeho podobou v době jeho vzniku a následný popis podobností a rozdílů. Objeví-li se během výzkumu další důležitá podoba anarchismu, která se bude zdát, že vystupuje z jeho vývoje samostatně a je hodna zvláštní pozornosti, tak bude provedeno srovnání i s touto podobou. Výsledkem bude rozbor, který usnadní pochopení dnešního anarchismu v rámci moderní doby. Tento rozbor se zdá být vhodný zejména z důvodu, že jsou anarchisté dnes chápáni jen jako výtržníci, kteří se objevují v televizi na

demonstracích, při který demolují své okolí. Většinová společnost bez bližších informací si pak tyto lidi, kteří jsou označováni za anarchisty, označí podle svých vědomostí ze škol, které se týkají hlavně oné původní podoby anarchismu z doby jeho vzniku, pokud vůbec. Práce tedy bude mít informační charakter se snahou přiblížit dnešní podobu anarchismu každému, koho může zajímat.

4. Výzkumné otázky

Jaká je soudobá podoba anarchismu ve vztahu k jeho podobě z doby jeho vzniku? V čem se liší soudobý anarchismus a anarchismus ze sklonku 19. století a v čem zůstává stejný? Změnila se od doby vzniku struktura jeho myšlenkových cílů a přizpůsobila se tak nynější době nebo se hnutí snaží aplikovat původní koncepty beze změny na dnešní politicko-společenskou situaci?

5. Metody a prameny

Informace budu získávat kvalitativní obsahovou analýzou dostupné relevantní literatury. Bude se jednat o knihy, které popisují historickou podobu anarchismu v jeho vzniku. Zároveň budu analyzovat knihy, které popisují podobu soudobého anarchismu. Klíčové informace o podobě soudobého anarchismu však budu získávat z analýzy článků publikovaných v dnešních anarchistických periodikách (jako je časopis A-Kontra) a z článků publikovaných na významných anarchistických webových stránkách. Pro vystihnutí soudobé podoby budu jen analyzovat články napsané po roce 2001 (včetně roku 2001 samotného) do současnosti. Analyzovanými články mohou být komentáře soudobého společenského či politického dění, recenze, reflexe a komentáře anarchistických akcí či kulturní komentáře. Informace, které periodikum nebo web se vyznačuje významností, budu získávat od anarchistů samotných.

6. Struktura bakalářské práce

- 1) Úvod
- 2) Teoretická východiska
- 3) Metody
- 4) Deskriptivní část
- 5) Analytická část
- 6) Závěry

7. Základní literatura k tématu

Kašík, Vladimír: M. A. Bakunin. Praha: Svoboda, 1969. 304 stran.

Bakunin, Michail Alexandrovič: Zpověď caru Mikuláši I. Praha: AURORA, 1996. 148 stran. ISBN 80-85974-06-1

Bakunin, Michail Alexandrovič: Bůh a stát. Praha: Anarchistická knihovna FSA, 2000. 40 stran.

Kropotkin, Petr Alexejevič: Anarchistická etika. Olomouc : Votobia, 2000 127 s.

Kolejka, Josef: Bakuninovo evropanství. Brno: Vydavatelství Masarykovy univerzity, 2004. ISBN 80-210-3421-1

Weichhold, Jochen: Anarchizmus dnes. Bratislava: Pravda, 1984. 200 stran.

Tomek, Václav, Slačálek, Ondřej: Anarchismus: svoboda proti moci. Praha: Vyšehrad, 2006. 672 stran. ISBN 80-7021-781-2

Tomek, Václav: Anarchie jako idea naprosté rovnosti: Manifest anarchistů českých z roku 1896. Praha: Manibus Propriis, 1996. 94 stran.

Tomek, Václav: Svoboda nebo autorita: ideje a proměny českého anarchismu na přelomu 19. a 20. století. Praha: Manibus Propriis, 2000. 352 stran.

Tomek, Václav: Český anarchismus 1890 – 1925. Praha: Filosofický ústav AV ČR, 1996. 744 stran.

Bey, Hakim: Dočasná autonomní zóna, Praha: Tranzit, 2004. 86 s. ISBN 80-903452-1-2

Hyhliková, Věra: Informační analýza dokumentu. Praha: Ústředí vědeckých, technických a ekonomických informací, 1984. 80 s.

Schulz, Winfried: Analýza obsahu mediálních sdělení, 2. vydání. Praha: Karolinum, 2004. 149 s. ISBN 80-246-0827-8

Tomek, Václav, Slačálek, Ondřej: Průvodce anarchismem, 2. vydání. Praha: A-Kontra, Kyberprostor, 2007-2008

Hendl, Jan: Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace, 2. vydání. Praha: Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4

Šamánek, Jan: Proměny českého anarchismu v letech 1991 až 2006: analýza časopisu A-Kontra. Praha: Bakalářská práce – Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut sociologických studií, 2007

Freidinger, Jan: Český anarchismus včera a dnes, Praha: Bakalářská práce – Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut politologických studií. 2001

Časopis A-Kontra 2001 – 2011

Internetové stránky Československé anarchistické federácie <http://www.csaf.cz/>

V Praze dne 10. června 2010

Konzultant: prof. PhDr. Petrušek Miloslav, Csc.

Student: Tadeáš Holub

Podpis:

Podpis:

Obsah

1. Úvod	2
1.1 Co je to anarchismus?	2
1.2 Přímá akce – aktivity dnešních anarchistů	2
1.3 Související literatura	5
2. Metodologie	5
2.1 Analyzovaná periodika	6
2.2 Základní principy anarchismu	6
3. Analýza	9
3.1 Společně proti vládnímu útlaku	9
3.2 Společně proti (nejen) rasovým předsudkům	13
3.3 Kulturně a autonomně	16
3.4 Informovaně a radikálně	20
3.5 Historické ohlédnutí	23
4. Závěr	25
Summary	26
Použitá literatura	27
Seznam příloh	30
Přílohy	31

1. Úvod

„Lidé nekritizují a žijí jen tak ze zvyku. Dodržují tradice a všechno je jim víceméně lhostejné. Nikdo proti existující mravnosti neprotestuje ani ji nikdo neobhajuje. Každý se stará jen o to, vede-li se mu dobře nebo špatně, a ze všeho nejvíc se bojí vybočit z obecného rámce mravnosti. A tak morální úroveň společnosti stále klesá.“ (Kropotkin 2000: 8) Takto se jeden z hlavních anarchistických teoretiků vyjadřuje o své době, o době na přelomu 19. a 20. století. Více než po sto letech, tato společenská kritika, podle mého názoru, neztrácí mnoho ze své aktuálnosti. A zatímco v Kropotkinově době byl mravnostní rámec určen společným působením právních a náboženských zákonů, dnešní západní společnost se nechává unášet na křídlech konzumerismu do podobné mravní ustrnulosti. Anarchismus však nenabízí pouze vytvoření nového systému bez vlády – anarchie, ve které se bude společnost organizovat podle anarchistických principů. Uplatňovat principy anarchismu je možné už teď, aniž by byla potřeba revoluce. Jak tedy pronikají anarchistické principy do aktivit dnešního anarchistického hnutí?

1.1 Co je to anarchismus?

Na úvod práce se hodí říci, co vlastně anarchismus je a jaké jsou základní cíle anarchistického hnutí. Původ slova anarchie můžeme dohledat do antického Řecka. Toto slovní spojení vycházející z předpony an- (bez) a slova archos (vláda). V antickém Řecku a mnoho let poté, bylo slovo anarchie chápáno v negativním slova smyslu – slovo vyjadřovalo stav bez vlády, která by poskytovala řád a pořádek. Anarchie tedy znamenala propuknutí chaosu, který omezuje lidská práva a je pro lidi nebezpečným. Na pozitivní smysl musela anarchie čekat až do 19. století na Pierra – Josepha Proudhona [Tomek, Slačálek 2006: 81]. Ten se sám jako první prohlásil za anarchistu a anarchii považoval za jedinou správnou formu řádu společnosti.

Hlavní myšlenkou anarchismu je snaha svrhnout vlády národních států a nahradit je společností, ve které je na prvním místě svoboda jedince v rovnoprávné společnosti. V anarchismu existuje bezpočet názorových proudů, které se v liší v tom, jak by mělo dojít k nastolení svobodné anarchistické společnosti, ale ona hlavní myšlenka zůstává stejná.

1.2 Přímá akce – aktivity dnešních anarchistů

V mé práci se však nechci zaměřit na různé směry anarchismu. Samotné směry mají velmi nejasné hranice, prolínají se a je těžké je od sebe rozdělit. Anarchismus, jakožto hnutí založené na lidské svobodě je spíše souhrnem různých názorů, které se neustále mění a vyvíjejí stejně svobodně

a volně, jako anarchisté uznávající tyto hodnoty svobody a volnosti. Na následujících stránkách se zaměřuji na podoby anarchistických aktivit, ve kterých se objevují anarchistické principy s cílem popsat české anarchistické a antiautoritářské hnutí jako hnutí aktivistů, kteří jsou ochotní a především odhodlaní postavit se za svou vizi svobodné rovnostářské společnosti bez jakékoliv hierarchizace

Kvůli názorové bohatosti a širokému spektru podob anarchistického hnutí, které je v každém státě něčím specifické, jsem se rozhodl omezit zkoumání pouze na český anarchismus a na témata, která byla a jsou přítomná v českém anarchistickém hnutí. Touto prací chci poskytnout alternativu k převládajícímu mediálnímu obrazu, který popisuje aktivního anarchistu pouze coby zamaskovaného radikála, který v lepším případě háže dlažební kostky a v případě horším plánuje teroristický útok. K tématu mediální manipulace, která ostrakizuje různá hnutí nehodící se vládnoucí elitě, se ostatně vyjádřoval i známý lingvista a levicový aktivista – anarchista Noam Chomsky - „*Chomsky byl toho názoru, že média nemohou zmanipulovat základní lidské hodnoty a přístupy, mohou ovšem (a také to v zájmu bohatých a mocných dělají) šířit zmatek – a tak, ač se většina obyvatel ztotožňuje v obecné rovině s nějakým názorem, nebude souhlasit s jeho konkrétním uskutečněním kvůli jednostranným informacím z masmédií*“ (Tomek, Slačálek 2006: 528). Popis anarchisty, který vychází pouze z negativního obsahu slova anarchie, je hlavně poplatný osmdesátým létům 19. století, kdy v radikálním křídle socialistického hnutí, které se svými stanovisky blížilo podstatě anarchistického hnutí, rezonovala myšlenka propagandy činu. „*Heslo propagandy činu (Zbraň tato jest: hrůza – teror) poznamenalo obraz anarchismu zejména ze strany jeho protivníků, byť neoprávněně zobecněným atributem terorismu, ovšem vhodně využívaným a zneužívaným v polemice s celým hnutím a při jeho potlačování*“ [Tomek, Slačálek 2006: 274] Ale již v roce 1896 v Manifestu anarchistů českých, který znamenal vytvoření alternativního sociálněpolitického anarchistického hnutí v českých zemích z původního hnutí neodvislého socialismu, dochází k pojmenování anarchistických cílů a především k distancování se od teroru propagandy činu: „*Nám revoluce není nic, než práce a opět práce ve prospěch sociálního vyrovnání. Revoluce má státi se učením z potřeby a ne holého a pouhého násilí.*“ (Tomek 1996: 67). K aktům anarchistického terorismu ostatně v českých zemích do roku 1989 došlo pouze dvakrát v letech 1919 (cílem byl tehdejší předseda vlády Karel Kramář, atentát přežil) a 1923 (cílem byl ministr financí Alois Rašín, který zraněním podlehl), po roce 1989 se v českém anarchistickém hnutí odehrály diskuse na téma, jak se postavit k anarchistickému terorismu zahraničních skupin (např. němečtí R.A.F.), jednotný názor však české anarchistické hnutí nezaujalo. I když je určitá forma násilí v českém anarchistickém hnutí stále přítomna (jedná se však o jediné případy, které především od roku 2007 ztrácí na podobě organizované akce, o tom však už v samotné práci), je omezená na pouliční bitky a

případné občanské nepokoje při demonstracích, které dosáhly v České republice větších rozměrů pouze v roce 2000 během zasedání Mezinárodního měnového fondu v Praze, zda-li čeští anarchisté od roku 1989 uskutečnili nějaký skutečný akt teroru je pouhou otázkou spekulací. [Rexter, 2004]

Když tedy násilí a terorismus není hlavní tématem aktivit českých anarchistů, jaká jsou jiná témata anarchismu, kromě zmíněného násilí, které se podle mediálního obrazu zdá být tématem dominantním? Na stránkách této práce se tedy pokusím odhalit „civilnější tvář“ anarchismu (jenž si představuji jako směs určitého životního postoje a společenské angažovanosti, kde nedominuje násilí pro násilí) českého současného anarchismu a zároveň zjistit, zda je tato podoba anarchismu něčím zcela novým nebo jestli můžeme dohledat podobné tendence i v době na počátku 20. století. Pro uplatnění anarchismu z pouhé teorie do angažovaného života se vyslovil například Colin Ward, autor knihy *Anarchie v akci* (1988), ve které se vyjadřuje k různým aspektům společenského života z anarchistického pohledu. Například k otázce vládnoucího zřízení, která je kořenem anarchismu nabízí odpověď v podobě občanské společnosti, která se velmi podobá anarchistickému myšlení: *„Je paradoxní, že můžeme pozorovat obvyklý nezájem a nízkou účast při volbách do místních úřadů a zároveň širokou podporu a zájem o místní akční skupinu vzniklou ad hoc, která se věnuje především boji s místním úřadem. Z anarchistického hlediska to není překvapivé. Zastupitelstvo (je) rozdělené podle politické příslušnosti, odtržené od obce, ovládané profesionálními úředníky (...) Místní sdružení, vznikající ze skutečného zájmu o skutečné záležitosti, působí v měřítku malých skupin, jejichž členové se navzájem znají – a to je právě důvod, proč má něco jako lidovou legitimitu“* [Ward 1996: 64]. Wardův anarchismus obsahuje i témata emancipace (hnutí za práva utlačovaných sociálních skupin kvůli jejich rase, genderu, sexuální orientaci apod.), bydlení (slumy, squatting) atd.

Podobu anarchismu jakožto hnutí, které si neklade za prvotní cíl dosáhnout změny skrze násilnou změnu – tj. násilnou revoluci popisuje i sociolog a anarchista srbského původu Andrej Grubačić, který definuje anarchismus následovně *„Chápal jsem anarchismus jako revoluční projekt, který bere demokracii vážně a začíná s organizováním „prefigurativním“ způsobem. To znamená „ihned“ — ne až někdy po revoluci, ale v rámci skořápky stávajícího sociálního řádu. Byla to zřetelná socialistická tradice, ale také etika praxe, která trvala na tom, že naše prostředky musí být v souladu s našimi cíli, že musíme co nejvíce, jak jen je to možné, ztělesňovat společnost, kterou si přejeme vytvořit a že nemůžeme vytvořit svobodu autoritářskými prostředky. To se mi zdá jako dobrý způsob, jak definovat anarchismus.“* (antifa.cz 2012: *Anarchismus je demokracie braná vážně*)

Prací tedy budu odpovídat na následující výzkumné otázky:

- 1) Existují v českém anarchistickém hnutí nenásilné aktivity šířící principy anarchismu?
- 2) Jaké jsou podoby nenásilných aktivit soudobého českého anarchistického hnutí?

1.3 – Související literatura

Nyní uvedu základní literaturu, ze které vycházím v mé práci. Na prvním místě uvedu obsáhlou knihu, kterou společně napsali autoři Václav Tomek a Ondřej Slačálek s názvem *Anarchismus – svoboda proti moci* (2006). Tato kniha obsahuje popis vývoje anarchistického hnutí od jeho vzniku po současnost. U většiny kapitol platí, že jsou věnovány jednomu autorovi a jeho pojetí anarchismu. Kniha mi posloužila k nalezení několika autorů a publikací, které mi pomohly vytvořit teoretický základ pro mou analýzu. Kniha také obsahuje dvě kapitoly, které se věnují podobě anarchismu v českých zemích v době na přelomu 19. a 20. století a podobě současného českého anarchismu. Kapitola věnující se současnému anarchismu mi poskytla klíč k nalezení současných anarchistických periodik. Další důležitou knihou je *Český anarchismus a jeho publicistika 1880 – 1925* od Václava Tomka (2002), jenž se detailně věnuje, jak sám název napovídá, dobovým periodikám, v nichž můžeme nalézt počátky formování anarchistického hnutí na našem území. Jestliže mi společné dílo Tomka a Slačálka umožnilo vybrat periodika současná, tak tato publikace mi umožnila nahlédnout do historie hnutí, do jeho aktivit publikačních i jiných.

Pro bližší poznání tématu anarchismu jakožto hnutí, které může být aktivní teď, aniž by byla potřeba revoluce, jsem využil knihy *Anarchy in action* od autora Colina Warda (1996), která se věnuje právě uvádění anarchismu do praxe v dnešním každodenním životě, aniž by bylo potřeba provést anarchistickou revoluci. I když byla kniha prvně vydána v 70. letech 20. století, poskytuje mi vodítka, která mi pomohou identifikovat témata aktivit anarchistického hnutí.

2. Metodologie

Zvolil jsem pro svou práci metodu kvalitativní obsahové analýzy současných anarchistických periodik vycházející z metody zakotvené teorie. Pro kvalitativní analýzu jsem se rozhodl, protože bylo mým cílem zjistit, jakých forem či podob nabývá aktivita anarchistického hnutí. Lepší popis těchto aktivit poskytnou právě kvalitativní data, než data kvantitativní, která by mi ukázala pouze četnost jednotlivých událostí a způsobů. K použití zakotvené teorie mě přiměl fakt, že se mi nepodařilo nalézt adekvátní literaturu vystihující současnou podobu aktivit anarchistického hnutí, z které bych mohl vycházet. Vycházel jsem tak při prvním setkání s tématem ze svých vlastních základních znalostí, které jsem nasbíral skrze svůj vlastní zájem o toto hnutí a ze základních principů anarchistického hnutí, se kterými jsem se seznámil skrze

anarchistickou literaturu. Metoda zakotvené teorie mi umožňuje s těmito základními znalostmi dál pracovat a z pomoci analýzy anarchistických periodik a článků zjistit, jaké formy aktivit soudobé anarchistické hnutí používá. Zakotvená teorie je založená na kódování dat a jejich interpretaci „Analýza v zakotvené teorii se skládá ze tří hlavních typů kódování. Jsou to: a) otevřené kódování, b) axiální kódování a c) selektivní kódování. (...) hranice mezi jednotlivými typy kódování jsou uměle vytvořené. Tyto typy nenásledují nutně za sebou jako nějaké stupně. Při kódování v praxi můžete rychle a nevědomky přecházet od jednoho typu k jinému a zpět, zvláště mezi otevřeným a axiálním kódováním. (...) Další důležitou věcí, kterou je zde nutné říci, je, že shromažďování a analýza údajů jsou vzájemně úzce provázané procesy a že je nutné je střídat, protože analýza ovlivňuje pořizování vzorků údajů.“ [Corbin, Strauss 1999: 40]

2.1 Analyzovaná periodika

Jako hlavní zdroj dat mi posloužila dvě anarchistická periodika A-Kontra a Existence. Pro výběr těchto dvou periodik jsem se rozhodl z následujících důvodů. A-kontra je anarchistickým časopisem s nejdelsí tradicí v novodobé historii anarchistického hnutí – s jistými pauzami vychází již od roku 1991 do dnes. Za čas svého vycházení časopis vystřídal různé redaktory i formu obsahu – od čistě toeretizujícího časopisu po časopis věnující se anarchistickým aktivitám. Široký záběr časopisu mě tedy vedl k úvaze, že mi A-kontra poslouží jako bohatý zdroj informací o současném anarchistickém hnutí a jeho aktivitách.

Časopis Existence, který původně vycházel v letech 1998 – 2002 a posléze bylo obnoveno jeho vydávání v podobě čtvrtletníku na počátku roku 2010, je časopisem, který je napojen na samotnou Československou anarchistickou federaci, tudíž poskytuje širší názorový obsah s jistým důrazem na sociální podobu anarchismu, stejně jako A-Kontra. ČSAF se v něm také hojně zmiňuje o aktivitách svých, ale i o aktivitách spřízněných iniciativ, které hrají důležitou roli v současné podobě anarchistického hnutí, což se ukázalo jako velmi důležité pro můj výzkum.

Jedná se tedy o čísla A-Kontra vydaná v roce 2007 – 2011 a čísla Existence vydaná v roce 2010 – 2012. Nešel jsem dále do historie, vzhledem k proměnlivému charakteru hnutí a vycházel jsem tedy z podoby posledních pěti let.

2.2 Základní principy anarchismu

Jaké jsou tedy základní principy anarchismu? Jedním z teoretiků, jenž mi pomohou popsat

základní kostru anarchistických principů a ideálů je Michail Bakunin, který je „jednou z nejvýznamnějších osobností evropského revolučního a anarchistického hnutí (...) S jeho působením se anarchistické názory změnilly v ucelený soubor politických myšlenek a zároveň vzniklo prakticky působící anarchistické revoluční hnutí, jež se zároveň i prakticky vydělilo v dělnickém hnutí jako jeho svébytný antiautoritářský proud.“ [Tomek, Slačálek 2006: 135] Mezi hlavními Bakuninovy myšlenkami můžeme nalézt myšlenku lidské svobody, jež je pro anarchismus klíčovým pojmem. Člověk by se měl postavit útlaku, který je na něj vyvíjen normami a pravidly, aby se mohl lidský potenciál plně projevit oproti pravidlům udávaným shora, organizací odspodu, tedy od společnosti, která smýšlí stejným způsobem. „...člověk uskutečňuje svou individuální svobodu nebo svou osobnost jedině tím, že se doplňuje všemi jedinci, kteří ho obklopují, a výhradně díky práci a kolektivní síle společnosti... a společnost nejen neumenšuje a neomezuje svobodu lidských jedinců, ale naopak ji vytváří.“ [Bakunin 2011] Hlavním zdrojem útlaku je podle Bakunina stát, proti kterému by se měl svobodně smýšlející člověk revolučně vzbouřit - „Vzpouza proti státu je mnohem snazší, protože v samé povaze státu je něco, co vyvolává vzpouzu. Stát je autorita, síla, okouzlení a honošení se silou. Stát se nevlichocuje, nesnaží se přesvědčit: a kdykoliv se o to snaží, činí tak velmi neobratně; v povaze státu není přesvědčovat, ale prosazovat se a nutit. Byť by se stát jakkoli snažil, nedokáže zamaskovat svou povahu legálního znásilňovatele lidské vůle a permanentního odpůrce lidské svobody.“ (Bakunin 2011). Stát by byl následně nahrazen federalizovanými autonomními celky, ve kterých funguje anarchokolektivismus – společné vlastnictví výrobních prostředků dělnickým hnutím.

Dalším významným teoretikem anarchismu je Petr Kropotkin, který do hnutí přispěl mimo jiné myšlenkou vzájemné spolupráce a pomoci, která je člověku přirozenější a prospěšnější, než soutěživost a vzájemný boj. Oporu pro tuto myšlenku hledal ve zvířecí říši, ve které nejsou čistě lidské instituce státu a organizovaného náboženství, které udávají co je „dobré a špatné“. „Nicméně ani teologové, ani metafyzikové nedokázali vidět jednoduchý a ohromující fakt, že všichni živočichové žijící ve společenstvích umějí dobro a zlo rozlišovat úplně stejně jako člověk. Ale co je ze všeho nejdůležitější, jejich chápání dobra a zla je úplně stejné jako u lidí. (...) pokud má mravenec plný sosák medu a potká jiné, hladové mravence, ti jej hned prosí, aby se s nimi podělil. Takže mezi tímto maličkým a inteligentním hmyzem je dobrým zvykem podělit se o svou stravu s hladovějícími kamarády. Zeptejte se mravenců, bylo-li by v tomto případě dobré říci ne svým spolubydlícím z mraveniště. Odpověděli by vám fakty, jejichž smysl nelze nepochopit, že totiž odmítnout by bylo velmi špatné, protože s podobným mravencím egoistou by jeho kolegové z mraveniště naložili hůře než s nepřítelem z jiného živočišného druhu. Kdyby k podobnému odmítnutí došlo během války s mravenci jiného druhu, příbuzní mravenci by nechali válku válkou a

bez milosti by zaútočili na vykutáleného egoistu. Tato skutečnost je potvrzena pozorováním, proto o ní nelze pochybovat.“ [Kropotkin, 2000: 20] Kropotkin na stejném místě popisuje podobné vztahy solidarity ve zvířecí říši, aby se dostal k závěru, že „to, co je chápáno jako dobré mezi mravenci, mezi svišti, mezi křesťanskými kazateli a mezi nevěřícími učiteli mravnosti, je prospěšné pro zachování rodu“ (Kropotkin, 2000: 21) Otázka vzájemné solidarity na úkor mezilidské soutěživosti zůstává i v dnešní západní kapitalistické společnosti stále aktuální.

Mezi další významné myslitele, kteří se zasadili o prohloubení anarchistických myšlenek patří mimo jiné například William Goodwin, Max Stirner, Pierre-Joseph Proudhon a další. Všichni přispěli ke zformování základních anarchistických principů, jenž se v detailech a v otázkách provedení anarchistické společnosti různě liší, jednak v různých anarchistických směrech, tak mnohdy i mezi jednotlivými anarchisty. K popsání všeobecných principů využiji popisu z internetové anarchistické encyklopedie napojené na Československou anarchistickou federaci (ČSAF): „Anarchistická myšlenka je založena na základech jako je svoboda, konsenzus, svobodná samospráva, volitelnost od zdola nahoru, sociální spravedlnost, rovnost všech, solidarita, tolerance, vlastní iniciativa, seberealizace, dobrovolnost, spolupráce, federalismus, internacionalismus a přímá akce.

Svoboda je základním principem anarchismu. Nelze si představit, že by anarchismus fungoval bez tohoto základního principu. Ale jak už jsem napsal v předešlé kapitole, jsme si vědomi neužitelnosti slova svoboda, jak si toto slovo vykládali třeba národní socialisté, nebo stalinisté a dosud i kapitalisté je úděsné. My ale uznáváme jen tu jedinou opravdovou svobodu, svobodu všech, tudíž také rovnost všech. Jako anarchista jsem také přesvědčen, že existuje jediná opravdová podoba demokracie, což je přímá demokracie. V minulosti jsme již tu měli mnoho údajných typů demokracie: národní, lidová i ta kapitalistická, ani jedna však neměla s opravdovou demokracií nic společného! Demokracie jak znám totiž znamená vláda lidu! V anarchistické společnosti lidé vládou pomocí svobodných samospráv, ať už budeme mluvit o samosprávách na určité územním celku, samosprávách řídicích podniky, nemocnice, školy, nebo o samosprávném seskupením lidí za určitou zájmovou činností. Přímá demokracie není založená jako ta údajná dnešní na volbě od shora dolů, ale na opak od zdola nahoru s plnou odpovědností zvoleného splnit úkol, který mu byl zadán, s možností okamžitého odvolání zvoleného a vychází s konsenzusu obyvatel dané samosprávy. Sociální spravedlnost je dalším atributem, na kterém naše myšlenka stojí.

Sociální spravedlnost znamená mít naprosto stejné šance ke vzdělání, k vymahatelnosti práva, možnosti podílet se stejným dílem na fungování společnosti ať se jedná o člověka a jeho potomky vykonávající tu „nejprimitivnější práci“, která je ovšem většinou fyzicky náročná, nebo jedná-li se o člověka vykonávající práci velmi odpovědnou! Solidarita a tolerance jsou další pilíře

anarchismu. Nelze si představit anarchistickou společnost, která nebude solidární vůči lidem, které například postihlo nějaké neštěstí apod., těmto lidem jsme kdykoliv připraveni solidárně pomoci! Také odmítáme tolerovat jakékoli diskriminace ať už z důvodu zdravotního stavu, barvy pleti, národnosti, náboženské orientace apod.! Proti diskriminacím vždy budeme bojovat!

Anarchistická myšlenka také přináší velkou možnost vlastní seberealizace. Jsme totiž přesvědčeni, že každý má právo dělat to co ho baví a zajímá. Od toho se odvíjí i vlastní iniciativa, kterou by každý člověk měl dobrovolně něčím pomoci společnosti.

Federalismus a internacionalismus také neodmyslitelně patří k tomuto politickému směru. Člověk by měl hledat cesty jak spolu vzájemně spolupracovat a to nejen na úrovni samospráv, ale globálně neznaje hranic. K tomu to cíly pak můžou pomoci různé federace, vyšší samosprávné celky (!samozřejmě volené od zdola!). Anarchismus není věcí jen lokální, ale hlavně globální!

Přímá akce opravdu není, jak se domnívají někteří prostředek k nějakému teroristickému činu! Je to způsob řešení problémů bez okolků, přímo z iniciativy lidí!“ (wiki.csaf.cz 2010: <http://wiki.csaf.cz/encyklopedie:anarchismus-uvod>)

3. Analýza

Analýzou časopisů A-kontra a Existence se mi podařilo vysledovat tři základní formy činnosti současného anarchistického hnutí. První formou je aktivita „na ulicích“ měst - manifestační, druhou pořádání kulturních akcí a třetí formou je informační činnost. Na následujících stránkách poskytnu hlubší popis těchto forem. Všechny tři formy jsou v mnohých případech navzájem provázané a nabývají různých podob. Nejprve se budu věnovat popisu formy, která je nejviditelnější – tj. formě manifestační/demonstrační.

3.1 Společně proti vládnímu útlaku

„Obrázek ideálního občana představuje v dnešní době patrně člověk koukající na televizi nebo přilepený k internetu. Nic proti zajímavým filmům nebo možnostem, které nabízí internet, my ale chceme také vstupovat do prostoru, který sdílíme s ostatními – do ulic či na náměstí. Aktivita má smysl: zviditelňuje problémy, na které by se zapomínalo a pomáhá přinést řešení. Za dvacet let existence novodobého českého anarchismu toto hnutí upozornilo na problematiku globalizace, několikrát výrazně porazilo neonacisty, přispělo ke zviditelnění nerovností mezi muži a ženami a obsadilo řadu squatů. Můžeme v tom pokračovat...“ (A-Kontra Speciál 2009: 1)

Aktivity anarchistů v ulicích patří neodmyslitelně k činnosti českého anarchistického hnutí. Organizováním se při demonstracích (veřejná forma protestu, nejčastěji v podobě průvodu demonstrantů) anarchisté dávají najevo svoje názory a myšlenky a snaží se tak vyvolávat zájem o určitý problém, kvůli kterému je demonstrace svolána. Anarchistické demonstrace mohou rozřadit do kategorií podle cílů demonstrace. Cíle demonstrací vyplývají z anarchistických principů – jednu kategorií tedy tvoří demonstrace směřované proti vládě a kapitalistickému systému, další kategorií jsou demonstrace směřované proti potlačování lidských práv a svobod. Do této kategorie patří demonstrace proti rasismu a blokádě pochodů neonacistů a krajně pravicové Dělnické strany (nyní Dělnické strany sociální spravedlnosti).

Anarchistické demonstrace jsou pořádány každoročně k oslavám svátku práce 1. května, který anarchisté pokládají za svůj, jak je řečeno v proslovu členky ČSAF ke svátku práce v roce 2009: *„1. květen je svátkem připomínajícím boj dělnického hnutí za zkrácení pracovní doby a sociální práva, ale také dnem připomínajícím státní vraždu falešně obviněných anarchistů, kteří se provinili pouze tím, že byli aktivní součástí hnutí za osmihodinovou pracovní dobu. Poprvé se 1. máj „slavil“ 1. května 1888, kdy probíhaly v USA celodenní stávky a demonstrace. O rok později si tento den přivlastnili marxisté z II. internacionály, kterým se postupně podařilo zcela překroutit jeho význam a zamaskovat fakt, že popravení muži, na které se 1. května vzpomíná, byli anarchisté. I když se na 1. máj nabalují nejrůznější politické strany a bolševici, 1. máj je náš svátek a zůstane vždy anarchistický.“* (ČSAF 2009: <http://www.csaf.cz/index.php?clanok=909>) Anarchistické demonstrace se však nevztahují pouze na tento jeden den v roce. České anarchistické hnutí je nejčastěji organizováno členy ČSAF k demonstracím, které reagují na aktuální dění. V analyzovaných periodikách vychází najevo, že většina těchto akcí, kde jsou přítomni čeští anarchisté je buď celé pořádáno nebo alespoň spolupořádáno další organizovanou skupinou lidí, která nemusí být nutně napojená na anarchistické hnutí potažmo na ČSAF.

V rámci organizace anarchistického hnutí „odzdola“ můžeme v anarchistickém hnutí sledovat zajímavý příklon ke spolupráci s mnohými občanskými iniciativami, se kterými sdílejí podobné cíle. *„Ke slovu se tedy dostal nápad nabídnout Existenci širšímu anarchistickému, nebo přesněji řečeno antiautoritářskému hnutí. Druhé označení spíše respektuje skutečnost, že někteří jedinci i skupiny a iniciativy, ačkoliv jsou jim anarchistické myšlenky blízké a pracují a organizují se zpravidla podle anarchistických principů, nemají nutně potřebu se označovat za anarhchisty/anarchistky či anarchistické skupiny. (...) Důležitost podobné snahy o prohubování spolupráce napříč jednotlivými skupinami vyplývá ze skutečnosti, že v posledních letech se mnozí anarchisté a anarchistky vydali od všeobjímajícího aktivismu směry, které jsou jim blízké a na něž se rozhodli zaměřit. Takováto „dělba práce“ a „specializace“ je více než potřebná a pousouvá*

samotné aktivity kvalitativně dopředu.“ [Existence 1/2011: 2] Při analýze jsem narazil na několik iniciativ, které byly anarchistickým hnutím přímo podporovány účastí na jejich demonstracích. V této spolupráci anarchisté vidí možnost pravděpodobnějšího dosažení svých cílů a především rozšíření anarchistických myšlenek mezi lidmi, kteří podobně smýšlejí, ale třeba ještě neměli možnost se seznámit s myšlenkami anarchismu „Pro anarchisty a anarchistky je pozitivní sledovat, že velká část aktů odporu se již nespojuje s kritikou dílčích problémů v rámci systému, lidé se na něj začínají dívat jako na celek a dříve „nevhodná“ antikapitalistická rétorika „nebezpečných radikálů se pomalu začíná stávat slovníkem obyčejných lidí. Dalším aspektem, který můžeme jedinečně kvitovat, je, že mnohá hnutí, která se v roce 2011 zrodila (nebo přinejmenším obrovským způsobem rozšířila), si osvojila antiautoritářské principy a zatím se jich svědomitě drží. To, co dříve bylo doménou anarchistických organizátorů, berou za své lidé, kteří nikdy o anarchismu ani pořádně neslyšeli. A proto: anarchisté nesmí stát stranou a měli by se těchto hnutí aktivně účastnit, obohacovat je svými myšlenkami a praktickými zkušenostmi a zároveň obohacovat sebe tím, co tato hnutí přinášejí. Je třeba sledovat, co se děje, inspirovat ostatní i sebe a podněcovat k aktivnímu přístupu jak okolí, tak svým způsobem mnohdy zkostnatělé anarchistické hnutí.“ (Existence 1/2012: 2)

V Existenci je podstatné místo věnované iniciativě SDT (Skutečná demokracie teď!), která vznikla v České republice inspirací ze španělského hnutí patnáctého května, které proslulo „okupací“ náměstí měst. Myšlenková pojítka mezi anarchismem a touto iniciativou můžeme nalézt při srovnání anarchistických principů a základních metod a cílů SDT: „SDT je politické hnutí rozhořčených občanů, kteří jsou nespokojeni se současnou politickou situací. Hnutí je však nepolitické v tom smyslu, že nezastává jednotný politický proud, nehlásí se k levici ani pravici. Lze jej přirovnat k protestním hnutím v Československu před rokem 1989, která tvořili také lidé rozmanitého politického ražení, jež však spojovala touha po svobodě.“ (SDT: <http://www.skutecnademokracie.cz/tiskovky/#FAQ>) Tento úryvek poukazuje na vysoký důraz na svobodu a „nepolitičnost v političnosti“ odpovídá anarchistickému principu vládnutí bez politických stran. Nejvýraznější styčný bod se však nachází v dalším úryvku: „V žádném případě neusiluje (hnutí SDT) o politické posty, ani o získání moci. Smyslem hnutí není stát se novou politickou stranou. Spojujícím prvkem je spíše rozhořčení nad současným politickým systémem, přesvědčení, že politici nezastupují nás, ale peníze. Propojuje nás však nejen vymezení se vůči existujícímu, ale rovněž přesvědčení, že je třeba scházet se jako rovný s rovným a hledat společně cestu ven. (...) Hnutí SDT je hnutím rozhořčených lidí, kteří chtějí vlastními silami pracovat na posílení principů demokracie. (...) Skupiny SDT fungují na plně rovnostářských principech. To znamená, že nemají žádné vedení, žádnou osobnost v čele.“ [tamtéž] Uvažujeme-li o principech anarchismu, jako o principech extrémního provedení přímé demokracie (federace území, ve kterých si lidé rozhodují

sami o důležitých organizačních krocích), tak spatříme paralelu s iniciativou SDT, ve které můžeme vidět prvky anarchistického organizování v podobě rovnostářství a organizace zespodu bez osobností vůdců. Je tedy nasnadě, že anarchisté podporují tuto iniciativu na jejích demonstracích a akcích jako např. Kontraples v Praze 25. února 2012 [Existence 02/2012: 7] nebo demonstrace proti kapitalismu v Olomouci jménem Dějiny ještě neskončily, která byla organizována iniciativou SDT, ProAlt a místní skupinou ČSAF, která spolupráci kladně komentuje: „Příjemným zjištěním bylo, že se nikdo z demonstrantů nevymezoval vůči spoluúčasti anarchistů, jak tomu ještě nedávno bývalo, například v souvislosti s červenou stávkou dopraváků. Naopak – letáky ČSAF byly rozdány během chvíle a přítomným anarchistům se také podařilo rozšířit množství tiskovin ČSAF.“ [Existence 02/2012]

S jistou rezervovaností se anarchistické hnutí staví k iniciativě ProAlt, jejíž demonstrace jsou anarchisty také navštěvovány a podporovány. „Shodnout se s prohlášením ProAlt v kritice nadcházející vládní politiky není velký problém. Podstatnějším bodem se ukazuje otázka hledání řešení. Ta je zde rámována tvrzením: „Politici jsou závislí na veřejném mínění. Vyjádří-li se veřejnost dostatečně nahlas, vytváří tlak, který politici pocítí.“ Jako příklad jsou uvedeny protesty proti dani z hlavy v Británii, generální stávky či demonstrace alterglobalistů. (...) Někomu, kdo je zvyklý jen na mainstreamový tisk, by mohl připadat text radikálně kritický a buřičský. Avšak z anarchistické perspektivy jde v zásadě o zcela reformistickou výzvu, kterou by jistě mnozí označili de facto za obhajobu sociálního státu a light-kapitalismu. O oprávněnosti takového tvrzení by mohly svědčit například věty: „V určitých případech se oproti navrhovaným reformám nebojíme hájit současný stav i s vědomím jeho chyb. Tyto chyby blednou tváří v tvář hrozbám, které přinášejí vládní návrhy““ [Existence 04/2010: 3] Při podpoře této iniciativy hraje hlavní roli vymezení se vůči aktuální vládě a skrze protesty organizované touto iniciativou, tak vyjádřit i svůj protivládní názor, i když je možné, že danou iniciativu mohou podporovat i opoziční politici.

Podobným případem je podpora českých odborářských protestů a stávek v roce 2010, 2011 a 2012. Důvod podpory českých odborů, které jsou podle anarchistů inegrované ve stávajícím politickém systému, a proto tedy jsou přinejmenším problematické, je mimo kritiky vlády udáván jako výraz solidarity s pracujícími a nezaměstnanými, kteří jsou dle ČSAF utlačováni vládními reformami.

Solidarita (jež je další významnou kategorií v analýze anarchistického hnutí) s pracujícími a obecně s dělnickým hnutím je v anarchistickém hnutí stále přítomná i mimo tyto masové stávky v podobě podpory stávek různých lokálních dělníků: „7. ledna 2010 někteří zaměstnanci společnosti Grammer v Mostě zahájili divokou stávku, která byla reakcí na změnu v systému hodnocení jejich práce. (...) Situaci v Grammeru sleduje severočeská skupina ČSAF. Někteří její členové společně s

dalšími anarchisty a sympatizanty přišli 9.ledna před šestou hodino ranní před bránu podniku vyjádřit solidaritu s bojem zde pracujících lidí. K tomuto účelu byl vydán leták reagující na vývoj událostí. Ten byl na místě rozdán společně s výtisky zpravodaje Zdole. V okolí bylo také rozlepeno lednové číslo měsíčníku A3, ve kterém je popsán inspirativní případ prosincové stávky v nošovické automobilce Hyundai. Naproti brány do firmy byl také vyvěšen transparent s nápisem „Solidaritu s zaměstnanci Grammeru! Váš boj je i naším bojem!“ [Existence 02/2010: 6] V případě nějaké lokální stávky tedy anarchisté plní funkci solidární podpory a především informačního kanálu.

Z výše napsaného vyplývá, že anarchistické hnutí není jakousi sektou na okraji společnosti, ale že se zapojuje do širšího společenského dění za účelem šíření vlastních názorů a spojení se ve větší celek pro snazší dosažení společných cílů. Formě šíření názorů se budu věnovat později při analýze kategorie informační činnosti.

3.2 Společně proti (nejen) rasovým předsudkům

Spolupráce s iniciativami při demonstracích se neomezuje pouze na témata vztahující se k otázkám vlády či kapitalismu. Protidemonstrace nebo také blokády neonacistických pochodů, byli zhruba do roku 2007 výsadou Antifašistické akce (AFA), která se tehdy profilovala jako revoluční hnutí. Po zániku FAS (Federace anarchistických skupin), do které se řadila i AFA, dochází v rámci zřejmého úsilí o legitimizaci skupiny k ustupování od otevřených blokád a protidemonstrací, které si často kladli za cíl dosáhnout fyzické konfrontace s neonacisty popř. s policií, která v očích antifašistů figurovala coby ochránce neonacistického pochodu [Rexter, 2010] Poslední velkou protidemonstrací AFA, která skončila napadením a rozehráním neonacistické sešlosti, byla protidemonstrace k plánovanému pochodu neonacistů skrz pražské židovské město 10. listopadu 2007. „V sobotu bylo v Praze živo od časného rána. Antifašistická akce svolala svou protidemonstraci na Náměstí republiky, koalice nejen židovských organizací na Staroměstské náměstí. Zatímco na té druhé řečnili politici všech barev pro tisícovky lidí již od dopoledne, shromáždění Antifašistické akce mělo teprve začít. (...) Národní odpor své čtenáře a „ostatní slušné občany“ nasměroval přímo do jámy lvové, co by kamenem dohodil od konce pochodu Antifašistické akce. Nepočetná skupinka neonacistů (...) začala provokovat. Posměšné zahajlování bylo poslední kapkou. Antifašističtí militanti a militantky proluli dosud slabý policejní kordon a vyrazili provokatérům naproti. (...) Neonacisté se dali na útěk (...) Ti, kteří si nevzali k srdci módní doporučení Národního odporu a nevypadali dost nenápadně, dostali po čumáku. (...) Včetně bývalého mluvčího Národního odporu Kalinovského, který sice módní polici poslechl, ale ke

zděšení zejména svých kamarádů střelil na nabíhající antifašisty plynovou pistolí.“ (A-Kontra 01/2008: 24) Od té doby však AFA přehodnotila svou taktiku a věnuje se hlavně jiným činnostem než přímé konfrontaci [Rexter, 2010]. Anarchistický boj proti neonacismu a rasismu je především poháněn jedním z anarchistických principů – totiž principem rovnosti mezi lidmi, která je totalitárními ideologiemi (nacismem, resp. neonacismem a bolševismem/komunismem) potlačována.

V nynější atmosféře protidemonstrací můžeme spatřit jev, který se objevil ve větší míře právě v roce 2007, když se odmítavě k neonacistickému pochodu židovským městem postavila i širší veřejnost a nejen anarchisté popř. lidé ze subkultur, kteří se takových akcí vždy účastnili především. [A-kontra 01/2008: 24] I když tehdy se jednalo o nezávisle organizovanou akci, absence organizovaných protiakcí pořádaných Antifašistickou akcí, vede postupně ke spolupráci s angažovanou veřejností. Angažovanost veřejnosti se projevuje vznikem iniciativ, které se vyjadřují proti neonacismu a rasismu. Nejvýraznější je spolupráce s iniciativou Ne rasismu! a severočeskou asociací Alerta (jejíž cílovou činností není však pouze jen téma rasismu, ale např. i ekologie).

Podpora iniciativě Ne rasismu! Opět vyplývá z anarchistických principů rovnosti a sebeorganizace nezávislé na státu a grantech, které mají společné - viz. prohlášení iniciativy, které je možné nalézt na oficiálních stránkách: „Podle nás jsou si všichni lidé od narození rovni a o jejich osobnosti rozhoduje především výchova a vliv prostředí. Nepřijímáme hodnocení jedinců pouze na základě barvy pleti nebo etnické, jazykové, náboženské či sexuální příslušnosti. (...) Naše iniciativa sdružuje antirasisticky, antifašisticky a antiautoritářsky smýšlející pracující a studenty středních a vysokých škol, kterým není lhostejná xenofobie v současné české společnosti a zejména pak aktivity neonacistických a rasistických organizací a hnutí. Iniciativu Ne Rasismu jsme na podzim roku 2009 zakládali bez návaznosti na politické strany či jiné organizace. Protože jsme nechtěli být jen další antirastickou nevládkou, rozhodli jsme se nespoléhat se na granty od státu či jiných struktur a organizací, ale pouze na zdroje vlastní. Nejsme „profesionální“ aktivisté a veškerou naši činnost připravujeme ve svém volném čase.“ (Iniciativa Ne Rasismu: <http://www.nerasismu.cz/onas>) Angažovanost občanských iniciativ a v případě různých demonstrací i lokálních rezidentů skýtá nebezpečí v případě policejních zákroků, při kterých se s antifašisty zachází jako s extremisty „z druhé strany barikády“, i když tito lidé protestují nenásilně a nevyvolávají účelové konflikty, jak to činila AFA v roce 2007 a dříve. „V sobotu 12. března si dali v Novém Bydžově sraz neonacisté. Po delší době se jednalo o akci, na níž se spojily mnohdy rozhádané části neonacistické scény. Zaposlední rok šlo tedy o jejich největší veřejné vystoupení, jehož se účastnilo kolem 400 nácků. Proti nim se postavilo na 250 lidí složených z místní mládeže a Romů, anarchistů a občanských aktivistů, kteří se pokusili zablokovat neonacistický pochod. (...) Zatímco „celebrity“ (Liška a

Kocáb) šly na policii podat podnět k rozpuštění shromáždění DSSS, rozprášila policie protinacistickou blokádu. Té se podařilo v mírně chatociké situaci udělat v prvních řadách několik lidských řetězů. Někteří protestovali v sedě. Po výzvě k rozpuštění najeli v plném klusu policisté na akoních do lidí a rozdávali rány obušky, takže ani řetězy nebyly příliš účinné. (...) Z nájezdu, násilného rozeznání demonstrantů a používání výbušek mezi lidmi byly otrěseni především občanští aktivisté. Anarchisté a antifašisté jsou na podobné situace zvyklí, jelikož policie nečistila náckům cestu pro jejich pochod poprvé.“ [Existence 02/2011: 5] Mezi další skupiny a iniciativy, které jsou podporovány účastí anarchistů na demonstracích jsou např.: Mládež proti rasismu, Nenávist není řešení a další iniciativy, které většinou vznikají lokálně při příležitosti ohlášení neonacistického pochodu. Důležitou roli sehrály iniciativy v případě nepokojů ve Šluknovském výběžku, kdy např. Iniciativa Ne Rasismu! Zapůsobila jako myšlenková alternativa k rasisticky motivovaným demonstracím, které byly organizovány a podporovány lidmi napojených na Dělnickou stranu sociální spravedlnosti [Existence 01/2012]

Protirasistickým bojem se však nerozumí pouze pořádání demonstrací a blokad. Například iniciativa Ne rasismu! pořádá informační přednášky a promítání tematických filmů, jež jsou přístupné široké veřejnosti. Příkladem alternativní činnosti, jež se neomezuje pouze na tento příklad a podobné akce organizovala i severočeská asociace Alerta, byla spolupráce různých skupin a iniciativ jenž se zasadila o zpříjemnění, pro romské děti jistě velmi nepříjemných, dnů během protiromských demonstrací ve Vansdorfu. „*Po nějaké době začali jezdit na sever Čech i aktivisté proti rasismu. Po jedné dmonstraci zjistili, že větší smysl než protishromáždění má přímá podpora ohrožených a začali navštěvovat ubytovny, hrát si s dětmi a vyjadřovat svoji solidaritu prakticky. Opravdový obrat přišel v sobotu 24.9., kdy proběhl dětský den. I přes klacky, které jim město a policie házelo pod nohy, se aktivistům s dětmi podařilo dostat svoje aktivity ven na dvorek. (...) Dětský den byl dílem mnoha lidí. Průkopnickou roli sehráli členové iniciativy Nenávist není řešení, ale neobešlo by se to bez squatterů z Discentra, anarchistů, technařů a jiných „špinavců“... ale byl tu i evangelický farář, studentky romistky a aktivisté z blízého Německa. Děcka bavil Osvobozený biograf, který promítal dětem pohádky a soundsystem s taneční hudbou. Cílem nebylo práť do dětí jakoukoliv ideologii nebo je sentimentálně litovat, ale vytvořit jim co nejpříjemnější atmosféru, zatímco se za zdmi jejich domova pohybovaly hloučky „slušných lidí“, kteří by je ze svého města nejraději odstanili a to na různé škále brutality. Je jasné, že atmosféra bude mít na děti dopad. Snad ale zážitek z dětského dne možné trauma přinejmenším zmírní a dá Romům a jejich děckám najevo, že ne všichni bílí jsou proti nim.“ [A-kontra 4/2011] Rezignace Antifašistické akce vede anarchistické hnutí k širší spolupráci s občanskými iniciativami, které často vznikají na místech, kde dochází ke konfliktům a eskalací situace mezi většinovým obyvatelstvem a „sociálně*

nepřízpůsobivými“ - toto slovní spojení je mnohdy však pouze použito jako politicky korektní označení pro romské etnikum, na jehož obranu se často anarchisté spolu s iniciativami staví a tvoří tak jednu z forem přímé akce dnešních českých anarchistů a anarchistek. Ale protidemonstrace a blokády nejsou jediné formy aktivismu v anarchistickém hnutí. Na příkladu dětského dne můžeme vidět další formu - divadlo, biograf, hudba reprodukováná, ale i tvořená přímo třeba hrou na kytaru - to vše tvoří kulturní kategorii, která je v současném anarchistickém hnutí přítomná a hraje neopomíjitelnou roli při šíření anarchistických principů.

3.3 Kulturně a autonomně

Současné české anarchistické hnutí organizuje různé koncerty a podobné kulturní akce, které využívá jednak k šíření anarchismu metodou „jít příkladem“ a jednak jako benefiční akce. V každém čísle periodik můžeme najít kapitolu diář, jenž zve na koncerty a podobné kulturní akce, jenž jsou často pořádány lidmi napojenými na ČSAF popř. na nějakou lokální anarchistickou iniciativu - příkladem tak mohou být koncerty pořádané jako benefice například pro anarchistický černý kříž *„Anarchistický černý kříž (Anarchist Black Cross, ABC) je iniciativa, která pomáhá anarchistům/kám a ostatním antiautoritářským aktivistům/kám, kteří jsou pronásledováni represivním aparátem státní moci v podobě policie a soudů. Hlavní důraz v činnosti ABC je kladen na finanční pomoc – na získávání prostředků potřebných především na obhajobu stíhaných aktivistů a aktivistek“* (Existence 01/2010: 16), benefice pro anarchistickou iniciativu Food not bombs což je *„anarchistická iniciativa, jejíž dobrovolníci už od roku 1988 pracují v městských parcích, na ulicích a v jídelnách (...) Většina času zasvěceného práci se využívá na bezplatné získávání jídla ze všech možných zdrojů: z velkých skladů, obchodů se zdravou výživou, pekáren a jiných míst, ve kterých se z různých důvodů nepovoluje jeho prodej. Kdyby nebylo aktivistů FNB, tyto potraviny by byly vyhozeny na smetiště. Z takto získaných surovin se připravuje výživná strava. Hotové jídlo se rozdává na místech, kde se shromažďují lidé, kteří je mohou potřebovat. Tato forma „recyklace jídla“ zjevně dokazuje, že příčina hladu není v nedostatku potravin, ale neschopnosti distribuce – dennodenně se vyhazuje z úplně nesmyslných důvodů takové množství stravy, které by dokázalo uživit mnoho hladovějících.“* [Food not bombs: <http://food-not-bombs.cz/co-je-food-not-bombs/>] Mimo koncertů se také pořádají promítání filmů tematicky blízkých anarchismu – čili proti kapitalismu a ekonomické globalizaci, filmy s antifašistickou tematikou apod. Kulturní akce se však neomezují pouze do prostředí malých klubů, které přilákají spíše subkulturně laděné návštěvníky. V jarním a letním období se můžeme setkat i s většími venkovními akcemi.

Největší akcí tohoto druhu byl jednodenní festival May Day pořádaný v letech 2008 – 2011 Antifašistickou akcí na svátek práce prvního května v Praze na Císařské louce, čímž byla vytvořena nenásilná kulturní alternativa k demonstracím v centru města a konfrontacím s neonacisty. Konání tohoto festivalu, jenž nesl podtitul „Festival proti rasismu“, se v každém ze čtyř konaných ročníků neslo v duchu šíření anarchistických rovnostářských a protirasistických principů. Multižánrový festival, na který lidé při prvním otevření bran v roce 2008 lidé proudili po stovkách [A-kontra 02/2008: 4-5], se rozrostl na festival, který navštěvovalo několik tisíc lidí. Pořádání tohoto festivalu je možné sledovat jako tah Antifašistické akce „očistit své jméno“ před veřejností od nálepky extremismu. Široká paleta hudebních stylů společně se zahraničními kapelami poskytla Antifašistické akci možnost oslovit tisíce lidí, kteří doposud nebyli výrazně vyhraněni či seznámeni s anarchistickými principy. Kromě kulturní akce se totiž May day profiloval i jako politická akce. *„May Day byl opět skvělou ukázkou toho, že i tato velká a organizačně velmi náročná akce jde udělat na anarchismu vlastních principech, bez vstupného, bez sponzorů, bez šéfů a zaměstnanců. Možná více jak desítka tisíc spokojených návštěvníků a participujících jednotlivců či členů různých skupin a iniciativ je důkazem roustoucího zájmu o festival, ať již jde o jeho hudební či politickou část.“* (Existence 03/2011: 18) Šíření anarchistických principů příkladem (pořádání festivalu) bylo podpořeno každý rok i proslovem, který byl vložen mezi účinkující kapely na hlavním podiu, který si díky hudební produkci neposlechlo jen několik stovek posluchačů, jak tomu bývalo při čistě anarchistické demonstraci prvního května na Sřeleckém ostrově, ale již zmíněných několik tisíc návštěvníků.

Odklon od přímé akce organizace AFA ve formě protidemonstrací byl však kritizován několika aktivisty zevnitř antiautoritářského hnutí asociace Alerta, kriticky se tak vyjádřili vůči organizaci AFA při příležitosti velmi slabé organizované reakce v ulicích od antifašistického hnutí během protiromských demonstrací v roce 2011. *„Místo masové mobilizace antifašistických sil jsme svědky toho, jak ulicích proti několikasetlávému davu agresivních rasistů a rasistek stojí jen hrstka odpůrců a odpůrkyň, mezi kterými se navíc snaží získat vliv stoupenci autoritářské levice, jako jsou sociální demokraté nebo trockisté z Nové antikapitalistické levice (NAL). (...) Že by snad nebylo koho mobilizovat? (...) Domníváme se, že zde chybí spíše ochota některých jedinců a organizací využít veškerého mobilizačního potenciálu, kterým disponují! Jak je například možné, že organizace Antifašistická akce (AFA) se na svém webu vyzdvihuje fakt, že na May-day festival dokáže přimět přijít tisíce lidí, ale když rasisté organizují pokusy o pogromy, tak ta samá organizace nevyužije svého potenciálu k mobilizaci antifašistického odporu v ulicích? Ano, to, že AFA organizuje přednášky významných antifašistických odbojářů je jistě přínosné a smysluplné. Pokud ale ve stejné organizaci je jen hrstka lidí ochotných přistoupit k antifašistickému odporu v ulicích a zbytek k*

němu „ze strategických důvodů“ přistoupit odmítá, pak je těžké se ubránit přesvědčení, že jednání této organizace je značně pokrytecké.“ [Hlas ulice 7/2011] Alerta však zřejmě nevyčítá fakt, že je nějaký festival organizován a pořádán, protože sama pořádá hudební festival jménem Screamefest, jenž je však výrazně menšího formátu a míří na lokální témata, kterým byl například protest proti výstavbě spalovny v Mostě. Stejně jako na May Day festivalu jsou na festivalu přítomny informační stánky. Podobným aktivizačním festivalem s již osmiletou tradicí je brněnský Protestfest, který je pořádán brněnským anarchistickým/autonomním hnutím a je podobného ražení jako výše zmíněné dvě akce – během festivalu jsou, kromě hudební produkce, přítomné informační stánky a workshopy, poskytující vodítka a návody poskytující anarchistické alternativy k zaběhnutým pravidlům např. Workshop ČSAF, který byl přítomný v roce 2011 „ČSAF taky uspořádala workshop nazvaný „Anarchistický management“ (...) Workshop byl otevřeně koncipován jako názorná ukázka. ČSAF tak šla de facto „s kůží na trh“, což se ovšem ukázalo jako dobrá strategie, neboť způsoby svobodného řízení tak byly ze strany publika mnohem lépe pochopeny, než v případě jakýchsi imaginárních anarchistických uskupení. Za klad se dá také považovat souhlasná reakce zúčastněných, i když to v důsledku znemožnilo hlubší diskusi, natožpak v konfrontačním tónu. Mimo jiné byly diskutovány hlavní nedostatky současného antiautoritářského hnutí – subkulturní nádech, absence generační kontinuity či malý důraz na svobodné vzdělávání. [Existence 03/2011: 19] Důvodem, proč zmiňuji právě tento konkrétní ročník festivalu Protestfest je happening, který byl pořádán KulKolem – Kulturním kolektivem „Skupina několika mladých lidí vystupujících pod jménem KulKol vlastními silami uspořádala ve vybydleném domě ve Spolkové ulici výstavu fotografií nevyužitých domů a objektů. „Jde o soukromé i městské domy na území města Brna, které již léta sledujeme. Není nám lhostejné, že zatímco někteří lidé žijí bez střechy nad hlavou či platí horentní částky za návštěvy brněnských klubů, chátrají nám před očima prázdné budovy... Rozhodli jsme se jim tedy vdechnout život, byť jen na chvíli.““ [tamtéž] Subkulturním zaměřením, které je vzpomínáno ČSAF a vdechnutím života chátrajícím objektům, které zmiňuje brněnský KulKol se dostávám k další formě aktivity anarchistického hnutí, kterou je squatting, jenž je spjatý s kulturní činností.

„Squatting je obsazování prázdných domů a jejich obydlování a využívání pro kulturní a společenské aktivity, často spojené s politickým protestem“ (Meltzer 2002: 36) Squatting se mimo jiné pojí i s punkovým hnutím a hnutím hippies a není tedy pouhou výsadou anarchistů. Nejplodnějším obdobím pro českou squatterskou scénu byla doba 90. let dvacátého století (vznik squattu Ladronka, anarchistických squattů Sochorka a Papírna, squattu Milada, působení komunity Medáků) [Jiříčka 2006]. Zájem anarchistů o squatting vyplývá z možnosti vytvoření autonomní zóny, kde mohou anarchisté žít dle svých principů, bez autority státu, který nařizuje normy

vyplývající ze zákonů. [Ward 1996: 70] Současný český squatting se nese v duchu sporadického zákládání malých squatů, jejichž existence je, často kvůli represím od úřadů a policie, držena pod pokličkou. Případný vznik je však provázen kulturní činností, která se skládá z promítání filmů či pořádání hudebních akcí. Sporadická existence squatů samotných a kroky úřadů k potírání jejich existence vede k tomu, že je v České republice spíše přítomná aktivita na podporu squatů než squaty samotné, aktivita podpory nabývá podob demonstrací, které jsou mnohdy organizovány při příležitosti nějaké události spjaté se squatterskou scénou (např. vyklízení squatu Milada [A-Kontra 06/10/2009], solidární demonstrace při příležitosti vyklízení squatů v zahraničí apod.) [A-Kontra 02/2008: 6] či výstav - „*Co je smyslem této výstavy? V první řadě přinést na squatting jiný pohled, než jaký přinášejí korporativní média. Ta často squatting prezentují jako asociální aktivitu, proti které je potřeba postupovat represivně. Tato výstava je hlasem, který protestuje proti tomuto způsobu prezentace squattingu. Naší snahou je naopak představit squaty a autonomní centra jako projekty společensky prospěšné – jako zdroj alternativní kultury, jako sociální experimenty, jako samosprávné komunity, jako projev svobodné kreativity a jako řešení konkrétních problémů s bydlením.*“ (Existence 02/2010: 5) Jistá forma autonomní zóny se setkává s kulturně-uměleckým působením i v ulicích měst, což často hraničí s vandalismem.

Kromě aktivity jednotlivců se můžeme setkat i s celými kolektivy, které se rozhodly přenést své myšlenky do ulic města. Vděčnou příležitostí pro anarchistickou umělecky založenou aktivitu je například pořádání voleb, kdy se můžeme setkat s jistými formami pouličního umění jako je např. Akce v Litomyšli k příležitosti voleb v roce 2010: „*Antiautoritáři a antiautoritářky v Litomyšli se rozhodli vystoupit proti parlamentarismu humornou formou. Sobotní volební dopoledne 29. května 2010 a jeho konvence zpestřili alternativní „volební místnosti“, situovanou do respíria pedagogické školy. Voliči, voličky a kolemjdoucí se mohli na poslední chvíli rozmyslet a vhodit volební lístek do přistavené záchodové mísy namísto do klasické volební urny. „Chceme lidem naznačit, že ať vhodí svůj lístek do volební urny, nebo do záchodu, na situaci se prakticky nic nezmění. Ať už vyhraje volby kterákoliv politická strana, obyčejný člověk nebude mít dále možnost podílet se na rozhodnutích, která se ho týkají“ (...)* Záchodová mísa, plnicí roli volební urny, byla naplněna exkrementy, do nichž byly zapíchány vlaječky s logy nejznámějších politických stran. Lidé, kteří si nepřinesli volební lístky, mohli využít lístky symbolické, na nichž stálo: „*Seberealizace, svéprávnost, důstojnost, svoboda...*“ Tyto lidské aspirace mohly pohřbít v záchodové míse“ [Existence 3/2010: 8] (viz. Příloha č.1) S volbami je také spojena činnost anarchistů po celé republice v podobě polepování letáky dveří volebních místností a jejich okolí slogany „Kdyby volby mohly něco změnit, dávno by je zakázali!“, polepování nápisem „volební urna“ blízko popelnice a odpadkové koše apod. K aktivitám uměleckých protestů patří i ojedinělé akce k

aktuálním událostem, jako bylo např. divadlo zorganizované anarchisty při příležitosti protestů proti návštěvě prezidenta Spojených států amerických George W. Bushe jr. v roce 2007 [A-Kontra 02/2007: 14]. V různých městech republiky jsou i aktivní umělecko „guerillové“ skupiny, které se věnují vylepování plakátů, upravování billboardů vybízejících ke koupi produktu či k volbě politické strany apod. (viz. Příloha č.2) Jedná se např. o skupiny: donedávna aktivní Rychlá rota, pražští PRAK, plzeňští USVITU a další jedinci a skupiny, které se nevymezují jménem. K uměleckým projevům se uchylují i již dříve zmíněné skupiny jako např. asociace Alerta „*Během akce byly v ulicích Mostu, Ústí nad Labem, Prahy a Brna nainstalovány květiny zasazené v květináčích vyrobených z komunálního odpadu (staré vysavače, varné konvice, boty apod.) K objektům byl přiložen vysvětlující text.*“ (Existence 04/2011: 3)

Kultura a vytváření alternativy v podobě squattů či uměleckých akcí v ulicích patří k významným aktivitám českého anarchistického hnutí dnešních dnů. A zatímco malé kulturní akce jsou směřovány dovnitř hnutí, větší venkovní akce již lákají i doposud nezúčastněné kolemjdoucí, kteří se mezi poslechem hudby seznamují skrze informační stánky s principy anarchistického hnutí. Ještě zřetelnějším „útokem“ na vnímání kolemjdoucích neangažovaných v anarchistickém hnutí jsou umělecké protesty, které se odehrávají ve sdíleném veřejném prostoru a skrze narušení každodennosti za kladou za cíl v lidech vyvolat zájem o okolní svět, aby se následně mohli začít organizovat, tak jak je ostatně přáním anarchistů samotných. K organizaci širší veřejnosti je však potřeba její informovanost. Proto jednou z důležitých činností českého anarchistického hnutí je informační činnost.

3.4 Informovaně a radikálně

U výše zmíněných aktivit, které byly orientované vně hnutí – tedy demonstrace, podpora demonstrací odborů a občanských iniciativ, větší kulturní akce – vždy docházelo k šíření anarchistických letáků a časopisů. Tato forma aktivity byla mnou identifikována jako aktivita informační. V případě demonstrací proti vládě anarchisté rozdávali letáky a časopisy s jasným cílem - rozšířit svoje anarchistické principy mezi lidi, kteří jsou aktuálně naladěni na podobnou vlnu. Příkladem takového časopisu je periodikum Zdola, které je vydáváno vždy v rámci období, kdy probíhají například protivládní protesty. Témata odráží současné dění ve společnosti „*Nečasův kabinet servíruje se svými konzervativními a populistickými vykonavateli z partaje TOP 09 a Věci veřejné dramatická opatření, která se dotýkají každého z nás. Opatření jsou odůvodňována vysokým deficitem státního rozpočtu. Podívejme se na chiméru velkého dluhu z našeho úhlu*

pohledu. Očima obyčejného pracujícího, na jehož ramena má být břímě přeneseno“ (Zdola 04/2011: 1). Použitým stylem psaní anarchisté mívají na mysli člověka, který se s anarchistickým hnutím v jeho pravé podobě poprvé právě setkává. Podobným druhem periodika je anarchistický měsíčník A3, jež se profiluje jako „nástěnné noviny“ a na stránkách A-Kontry a Existence narazíme na mnohé výzvy k jejich vylepování v místě bydliště, či na pracovišti. O tom, že se jedná o metodu informování o skutečných anarchistických cílech, a že anarchisté sami počítají s jistými předsudky svědčí následující úryvek: „Většina aktivistů se na svých pracovištích téměř neprojevuje. Někdy ze strachu, nebo jak se často říká, „aby měli klid“. Mnohdy by přitom stačilo velmi málo. Stará nástěnka, dveře od dílny, nebo cokoliv jiného se může stát vhodným místem jak pro nástěnné noviny A3, tak mnoho dalších materiálů. Postupem času si spolupracovníci začnou zvykat na tento prostor. Následně to potom vede k diskusím a dalším možnostem prezentace. Mnohdy je sice vhodnější materiály (alespoň zezáčátku) zbavit log a symbolů, protože jsou pro naprostou neznalost anarchismu spolupracovníky odmítány. Postupem času jsou o to překvapenější, s čímž se to vlastně ztotožňují. Tato aktivita stojí minimální úsilí a přitom přináší neočekávaný efekt“ (Existence 01/2012: 27). Již zmiňovanou informační činností jsou stánky, které se často vyskytují na informačních akcích. Na zmiňovaném May Day festivalu byly přítomné stánky, u kterých si návštěvníci mohli vyzvednout informační a propagační letáky a nakoupit tiskoviny s anarchistickou tematikou, workshopy (forma vzdělávací aktivity založená na zpětné vazbě vyučovaných) s tematikou alternativy ke kapitalistické konzumní společnosti, ale i stánky s vegetariánskou a veganskou stravou, ve kterých se návštěvník na vlastní kůži přesvědčí o existenci alternativy ke stravě založené na mase, alternativy, která je v anarchistickém hnutí často zmiňována.

Druhou dimenzí informační aktivity je informování uvnitř hnutí samotného. Tento účel splňuje právě časopis A-Kontra a Existence, která se však s rokem 2011 orientuje na širší antiautoritářské hnutí, což zahrnuje i výše zmiňované občanské iniciativy, které nejsou přímo napojené na anarchistické hnutí, ale sdílí s ním podobné cíle. Mezi další podobná periodika patří časopis Akce!, který vydává AFA, časopis Klíčení, který je podle tradice z let 1906 – 1908 orientován na dětské čtenáře a další informační občasníky, které pak vydává konkrétní skupina, asociace či iniciativa (např. Hlas Ulice vydávaný asociací Alerta). Většina informační činnosti se však přesouvá na internet a např. časopis Existence v jeho nynější podobě je papírovým přetiskem článků uveřejněných na oficiálních stránkách ČSAF.

Také stránky Antifašistické akce se těší větší popularitě ve čtenosti (pro porovnání - čtenost na csaf.cz se pohybuje v řádech stovek a čtenost na antifa.cz v řádech tisíců.) a působí tak jako důležitý informační server, co se týče získávání informací o české neonacistické scéně a kulturních akcích anarchistického a antiautoritářského hnutí. Významnou informační aktivitou AFA je tzv.

monitoring aktivních neonacistů a neonacistek, kdy jsou na stránkách antifa.cz např. zveřejňovány komentované fotky hajlujících ultrapravicových radikálů s vlajkami nacistického Německa a následné fotky stejných lidí na mítincích DSSS (DS). AFA se nebrání spolupráci s médii [Rexter 2004], které jsou však, paradoxně, často v anarchistickém hnutí odsuzována. Avšak vzhledem k letošnímu (2012) odklonu od koncepce prvomájových oslav v podobě velkého festivalu May day a návratu zpět do subkulturních klubů je možné, že AFA svou roli v působení antiautoritářského hnutí opět změní a vrátí se zpět do „ulic“. Samotný odklon od konceptu velkého festivalu a rozložení aktivit do několika dnů je anarchistickým hnutím komentován takto: *„Jak již bylo zmíněno, demonstrace byla pomyslným vyvrcholením Akčních dní, probíhajících již od pátku 27.4. Během nich proběhly v režii různých skupin i jednotlivců desítky akcí premiéry nezávislých filmových dokumentů, přednášky a panelové diskuse se zajímavými hosty, sportovní turnaj, workshopy, komunitní veganská večeře atd. Antiautoritářské hnutí se během těchto pěti dní prezentovalo ve své různosti, zároveň ale demonstrovalo svou jednotu. Každý si mohl vybrat a navštívit akci, která je blízká jeho zájmům a zaměření, a přitom podpořit společnou myšlenku boje za svět bez autorit, hierarchie a donucování.“* (1maj.cz: <http://1maj.cz/2012/krátké-shrnutí-akčních-dní>) Anarchistické hnutí se tedy spíše, než všeobjímající celek, který se věnuje všem tématům anarchismu, profiluje jako soubor skupin a jednotlivců, jenž se specializují na dosažení částečných cílů ve sféře svého zájmu – viz. specializované iniciativy, které se těší podpoře anarchistů.

Další formou, jakou se anarchistické hnutí informuje, je formou tzv. infoshopů. Jedná se o kavárny a kluby, které poskytují anarchistům prostor pro diskusi nových myšlenkových postupů v anarchistické teorii a vytvoření autonomního prostoru, kde mohou být anarchistické principy uplatňovány (podobně jako u squattů, zde však legálním pronájmem prostoru). Infoshopy si také kladou za cíl vytvořit jakési kulturní centrum anarchistického hnutí v tom určitém městě, ve kterém infoshop působí. V současné době můžeme sledovat existenci infoshopů ve dvou největších českých městech a tj. v Praze infoshop Salé a brněnský infoshop Pelech. O samotné činnosti infoshopů se můžeme více dozvědět od anarchistického kolektivu stojícím za infoshopem Salé: *„Cítili jsme potřebu novým prostorem podpořit anarchistické hnutí u nás, dodat mu svěží vítr do plachet a dát mu prostor k realizaci a zároveň vytvořit místo, kde bude možné naše myšlenky šířit mezi další lidi. (...) Společně pak pracujeme na vytvoření zázemí pro různé workshopy, přednášky, promítání a schůzky. Setkáváme se u pravidelných večeří, postupně vytváříme knihovnu a archiv radikálních tiskovin, šíříme materiály vydávané spřízněnými kolektivy. Infocentrum Salé je spravováno anarchistickým kolektivem. Anarchismus pro nás ale není souborem dogmat a a ni nejsme uzavřeni v nějaké subkultuře. Pokud tě cokoliv z našeho programu zaujme, jsi zde vítán, i když se třeba k anarchismu nehlásíš.“* [Existence 02/2012: 20] Předchůdci pražského infoshopu Salé byli

infoshopy: Krtkova Kolona (2001 – 2009,) který zanikl kvůli problémům s financováním projektu, infoshop Revolver (2009 - 2010), který přijal část knihovny z Krtkovy Kolony a posléze se přestěhoval do prostor na nákladovém nádraží Žižkov zvaných Discentrum, jež sloužilo i jako místo pro pořádání kulturních akcí, jelikož zájem o čistě politický prostor byl v anarchistickém hnutí malý [DisCentrum crew: <http://www.csaf.cz/spravy.php?sprava=1572>]. Že se politickému prostoru v českém anarchistickém hnutí tolik nedaří můžeme vidět i v prohlášení kolektivu, který stál za vznikem Discentra, jenž vydal k příležitosti změn na konci roku 2010: „*Postupem času, kdy do kolektivu začali přicházet noví a noví lidé, rozrostl se projekt i o další nové části jako dílna nebo maringotkové městečko. Postupně se začalo ukazovat, že takové množství projektů na tak malém prostoru jako je DisCentrum (sic), je nemožné. Politické aktivity začaly vinou velkého množství koncertů, které bylo a je nutné dělat na uživení tak velkého projektu, strádat. Zároveň postupem času docházelo k větším a větším neshodám mezi zakládajícími členy a nově přichozími, kdy se reálné směřování DisCentra začalo odlišovat od základního prohlášení při vzniku centra, se kterým se pojilo „vyhoření“ několika zakládajících lidí.*“ (-fk-: http://www.csaf.cz/co_pisu_inde.php?sprava=2156&lokal=1) Ani pozměněná forma klubu však Discentru nezajistila dlouhé pokračování a činnost prostoru kvůli nespecifikovaným finančním problémům byla na konci roku 2011 ukončena.

Kategorie informační činnosti je tedy rozdělena do dvou dimenzí. Obě dimenze mají stejné metody šíření informací – tedy distribuce tiskovin, zveřejňování článků na internetových stránkách, pořádání přednášek, promítání filmů a organizování workshopů. První dimenzi naplňuje činnost vně anarchistické hnutí, která si klade za cíl šířit anarchistické myšlenky a principy při příležitosti organizování myšlenkově blízkých akcí široké veřejnosti jako jsou např. protivládní demonstrace a pochody nebo stávky. K šíření myšlenek dochází i při organizaci větších kulturních akcí, jakou byl např. May Day pořádaný v Praze na Císařské louce. Druhou dimenzi charakterizuje informační činnost směřovaná dovnitř anarchistického hnutí, která se soustřeďuje na šíření nových teorií a metod, jak praktikovat anarchistické principy v dnešní společnosti. Materiály jsou shromažďovány jednak na internetových stránkách, jednak v infoshopech, které zároveň působí i jako místo, kde je možné své myšlenky diskutovat s podobně smýšlejícími jedinci, popř. pořádat výše zmíněné informační aktivity.

3.5 Historické ohlédnutí

Porovnáme-li aktivity současného anarchistického hnutí s aktivitami hnutí na konci 19. a na

počátku 20. století, můžeme nalézt podobnosti v jejich aktivitách. Anarchistické hnutí bylo rozděleno na dva hlavní proudy. Jeden proud – myšlenkový reprezentovala Česká anarchistická federace (na jejíž tradici dnes navazuje Československá anarchistická federace), druhý – prakticistní proud – reprezentovala mimojiné Česká federace všech odborů „*A tak tedy „ČFVO má být pevným odborovým sdružením dělnickým ... může dříve nebo později dosáhnout toho, že bude operovat s davy ... má být pěstí českého anarchismu,*“ pokoušel se v roce 1905 Stanislav Kostka Neumann v *Omladině* charakterizovat místo a roli každé z obou federací, zatímco druhá federace – „*ČAF má být volným sdružením anarchistických pracovníků ze všech vrstev, ... má hlavně udržovat gájem pro mravní a kulturní snahy anarchismu, ... má být výborem inteligentních pracovníků, ... má více vzdělávat a prohlubovat. Může se stát ... mozem [anarchismu].*“ (Tomek, Slačálek 2006: 290 – 291)

ČAF tedy vykonávala prostřednictvím čtrnáctideníku „Práce“ (1905 – 1908) osvětovou činnost, podobnou té, které vykonává dnes ČSAF prostřednictvím svých stránek, časopisu a organizovaných akcí. K dalším periodikám šířící myšlenky anarchismu, jenž agitovali mezi dělníky, mladými lidmi a dalšími, kteří byli ochotni naslouchat protiautoritářské rétorice. Myšlenky šířily však i další časopisy. Časopis s nejdlejší tradicí je časopis „Omladina“ (který však za dobu svého fungování vystřídal několik vydavatelů a nakladatelů) „*Řada časopisů Omladina dokumentuje postupné utváření anarchistických názorů od prvotního neodvislého socialismu k anarchistickému individualismu a komunistickému anarchismu v průběhu devadesátých let až k prvním létům 20. století.*“ (Tomek 2002: 357), agitační úlohu plnil také *Nový kult* S. K. Neumanna „*...zachovávajíce jistý klid revue, obracíme se především ku čtenáři inteligentnímu, ať jím je dělník nebo student, majetný nebo proletář, jen když má dobrou vůli bez předsudků a bez bázně přemýšletí o sebehroznějším napohled slově*“ (Tomek 2002: 430). Mimojiné S. K. Neumanna byl jednou z mnoha osobností, které obohacovaly anarchistické hnutí o kulturní aktivitu. Zatímco dnešní anarchistické hnutí se vyznačuje svým rozšířením do subkultur, které vznikly kolem punkového hnutí a free techno hudby, tak mezi členy dobového anarchistického hnutí patřili kromě Neumanna mimojiné autoři jako: František Gellner, Rudolf Těsnohlídek, Fráňa Šrámek, Jiří Mahen, ale i třeba Jaroslav Hašek.

Kromě osvětové a kulturní činnosti ideového křídla anarchistického hnutí působilo aktivně i hnutí orientované na uvádění anarchismu do praxe. Jednalo se o dělnické hnutí zastupované ČFVO (Česká federace všech odborů), jenž uváděla anarchismus do praxe především svou vlastní organizací. „*Myšlenky anarchismu byly projektovány do aktivity odborů, které představovaly ústřední článek praxe hnutí. Tato podoba úsilí českých anarchistů dostala zejména mezi severočeským hornictvem organizační výraz ve výše zmíněné odborové federaci z roku 1904, jež*

měla sjednocovat všechny „revolucionáře socialisty““ (Tomek, Slačálek 2006: 289) Dnešní rezervovaná podpora odborů se dá jen těžko srovnávat s jejich plnou podporou v době na počátku 20. století, v době, kdy vznikal anarchosyndikalistický proud, který předpokládá revoluční roli odborů skrze možnosti přímé akce - „Myšlenka přímé akce představovala škálu prostředků přímého hospodářského boje (jako protiklad nepřímého, parlamentního boje politických stran), která vrcholí všeobecnou stávkou, již je přikládán význam a dosah sociální přeměny: „Tedy anarchistům znamená všeobecná stávka nikoli jen zbraň v boji s kapitalismem a buržoazií, nýbrž samu sociální revoluci čili záměny systému kapitalistického za systém rovné a všeobecné spravedlnosti a svobody.““ (Tomek 2002: 216) Praktická role odborů jako součásti anarchistického hnutí však neměla dlouhého trvání, protože v roce 1907 na anarchistickém sjezdu v Amsterdamu bylo odhlasováno, že si mají odbory udržet nestrannost, což vedlo k postupnému vyvanutí anarchistického myšlení na úkor rozšiřování vzájemné dělnické solidarity a dosahování reforem. „Anarchosyndikalistické směřování severočeského, původně anarchistického dělnictva se stále výrazněji prosazovalo v syndikalistickém ekonomickém reformismu. Ideově akcentovaný revolucionismus se orientoval na profil politické strany.“ (Tomek, Slačálek 2006: 297).

České anarchistické hnutí dnes a jeho podoba na přelomu 19. a 20. století sdílí několik podobností v jejich aktivitách. Téměř beze změny můžeme hledět na srovnání informační/osvětové činnosti a kultury. Obé je přítomné v obou časových podobách anarchismu. V dnešní době je anarchismus spojený předně s okrajovou kulturou punkové hudby a jejích odnoží a v historické době s kulturou anarchistických buřičů, jenž se sdružovali kolem zmíněného časopisu Nový kult. Nejviditelnější je rozdíl v případě odborů, kdy jsou dnes stávky pořádány odbory samostatně a anarchisté akorát vyjadřují případné sympatie (celonárodní stávky a protesty Českomoravské komory odborových svazů) či solidaritu (v případě lokálních stávek pořádaných samotnými zaměstnanci) a know-how opět v podobě informační činnosti.

4. Závěr

Současné české anarchistické hnutí se tedy nezdá být spící teroristickou buňkou, která se připravuje na své probuzení. V dnešním hnutí můžeme identifikovat tři základní formy aktivit – manifestační/demonstrační aktivita, kulturní aktivita a informační aktivita. Všechny tři formy se navzájem doplňují a překrývají. Manifestační aktivita se vyznačuje pořádáním demonstrací, které manifestují postoj k současným společenským otázkám viděným z anarchistické perspektivy. Demontrace se tedy často profilují jako pochody proti vládě, proti rasismu, na podporu

ekologického myšlení, za lidská práva a práva zvířat atd. Významným aspektem manifestační aktivity je spolupráce s iniciativami, které jsou více či méně anarchistické ve své organizaci a sdílejí podobné cíle. Spojení s občanskými iniciativami dává anarchistům punc nenásilnosti. Násilí se také vytrácí z protidemonstrací pořádaných během neonacistických pochodů. Spolu s iniciativami anarchisté blokují tyto pochody a dochází maximálně k případné výměně ostrých slov a několika petard. Blokády neonacistických pochodů však skýtají největší hrozbu vypuknutí násilí, kvůli agresivní povaze neonacistů, kteří mohou násilnou potyčku vyprovokovat popř. může dojít k vyprovokování ze strany agresivních anarchistů, kteří se však jako hnutí od násilí relativně distancují.

Druhá forma anarchistické aktivity je aktivita kulturní. Anarchistické hnutí pořádá akce buď orientované dovnitř hnutí nebo vně – jedná se např. o zábavové akce, během kterých dochází k distribuci tiskovin, které prohlubují teoretické myšlení anarchistů. Tyto zábavové akce jsou však často koncipovány i jako benefiční akce, během kterých jsou vybírány peníze pro účely jako je třeba financování aktivit anarchistického černého kříže nebo jiné podpůrné akce – např. podpora squattů. Samotné squatty hrají v anarchistickém hnutí roli příležitostných hudebních klubů a kulturních center. Kultura v anarchistickém hnutí však nejsou pouhé koncerty, hnutí organizuje i promítání tematických filmů, pořádá umělecké protesty v ulicích měst atd.

Třetí formou je aktivita osvětová neboli informační. K té dochází buď během výše zmíněných aktivit v podobě šíření tiskovin mezi doposud neinformovanými lidmi, popř. Hlubší informování již angažovaných lidí v kulturních centrech při přednáškách, promítání filmů či ve workshopech pořádaných hnutím. Kromě výše zmíněných způsobů šíření informací jsou informace poskytovány zájemcům o vědění na internetových stránkách nebo na určených místech – tzv. infoshopech.

Nenásilné formy aktivit tedy v anarchistickém hnutí opravdu existují. Jejich hlavní tři podoby jsem popsal výše – informační a kulturní aktivita patří bezesporu k nenásilné formě aktivity a současná spolupráce s občanskými iniciativami, které si zakládají na nenásilném přístupu k řešení problému, dělá i z aktivity manifestační/demonstrační aktivitu nenásilnou mezi aktivisty anarchistického hnutí.

Summary

Czech contemporary anarchist movement isn't a terrorist sleeping cell. Anarchist activities are pointed towards non-violent ways. There are three main types of anarchist activities today. First

one is activity oriented on demonstrations/manifestations of anarchist views. These demonstrations are mostly against government, against racial and/or other prejudices, to support ecologic way of thinking, for human and animal rights etc. Collaboration with civilian initiatives are very common, especially with those which share similar views on society organization or are against racism. Another type of activity is activity cultural. Anarchist movement organize cultural happenings like beneficial concerts of (mostly subcultural) bands or movie projections. These activities are often connected to squatting movement, because occasional births of new squats in Czech Republic are connected to rich cultural activity with very friendly relationship to anarchist movement. Both during demonstrations or during cultural activities there are anarchists handing out or selling printed materials containing articles about anarchism – either deepening anarchist theories amongst anarchists during subcultural oriented cultural activities or spreading the basic anarchist views amongst ordinary people during huge antigovernment demonstrations, union demonstrations or public oriented cultural activities.

Použitá literatura:

ŠAMÁNEK Jan: Proměny českého anarchismu v letech 1991 až 2006: analýza časopisu A-Kontra. Praha: Bakalářská práce – Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut sociologických studií, 2007

FREIDINGER, Jan: Český anarchismus včera a dnes, Praha: Bakalářská práce – Univerzita Karlova. Fakulta sociálních věd. Institut politologických studií. 2001

TOMEK, Václav; SLAČÁLEK, Ondřej: Anarchismus – svoboda proti moci. Vyšehrad, spol. s.r.o. Praha, 2006, ISBN 80-7021-781-2

TOMEK, Václav: Český anarchismus a jeho publicistika 1880 – 1925. Filosofia, nakladatelství Filosofického ústavu AV ČR. Praha, 2002, ISBN 80-7007-165-6

TOMEK, Václav: Anarchie jako idea naprosté volnosti – Manifest anarchistů českých z roku 1896. Manibus Propriis. Praha, 1996

WARD, Colin: Anarchy in action. Freedom press. London, 1996. ISBN 0-900-384-20-4

KROPOTKIN, Petr: Anarchistická etika. Votobia. Olomouc, 2000. ISBN 80-7198-050-1

BOOKCHIN, Murray: Social anarchism or lifestyle anarchism: An unbridgeable chasm. AK Press, 1995, ISBN 1-873176-83-X

MARADA, Radim: Kultura protestu a politizace každodennosti. Centrum pro studium demokracie

a kultury. Brno, 2003

MELTZER, Albert. Anarchismus: argumenty pro a proti. Anarchistický nakladatelský kolektiv. Praha, 2002, ISBN 80-239-2185-1

STRAUSS, Anselm; CORBIN, Juliet: Základy kvalitativního výzkumu – Postupy a techniky metody zakotvené teorie. Albert. Boskovice, 1999

HENDL, Jan: Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace, 2. vydání. Praha: Portál, 2008. 407 s. ISBN 978-80-7367-485-4

BAKUNIN, Michail Alexandrovič: Zpověď caru Mikuláši I. Praha: AURORA, 1996. 148 stran. ISBN 80-85974-06-1

BAKUNIN, Michail Alexandrovič: Bůh a stát. Praha: Anarchistická knihovna FSA, 2000. 40 stran.

BLACK, Bob: Anarchy after Leftism. 1997. [online]. 15.6.2012 [citováno dne]. Dostupné z: <http://www.scribd.com/doc/37185997/Anarchy-After-Leftism>

BAKUNIN, M. A.: Lidé a Svoboda. 2010. (přel. D. Steinová) [online] Dostupné z: <http://severnikomuna.ic.cz/index.php?kategorie=2&clanek=2>

Analyzované materiály:

A-Kontra 01/2007 – 10/08/2011

Existence 01/2010 – 02/2012

Internetové zdroje:

JIŘIČKA, Jan: Hledání ztracených squatů, MF Plus, 2007, [online]. 15.6.2012 [citováno dne].

Dostupné z: <http://czechtek.bloguje.cz/505100-ceske-squaty-aktivni-a-tvurci-lidi-se-v-cesku-presunuli-spise-k-freeteknu-mf-plus.php>

MAREŠ, Miroslav: Anarchistický terorismus v České republice po roce 1989, Rexter 2/2004 [online]. 15.6.2012 [citováno dne]. Dostupné z: <http://www.strat.cz/Rexter/infor.php?id=26>.

BASTL, Martin: Antifašistická akce: od subverze k vigilantismu?, Rexter 2/2010 [online]. 15.6.2012 [citováno dne]. Dostupné z <http://www.rexter.cz/antifasisticka-akce-od-subverze-k-vigilantismu/2010/11/07/>

HROUDEK, Pavel: Anarchismus jako životní styl. A-Kontra 6/2000 [online]. 15.6.2012 [citováno dne]. Dostupné z: http://wiki.csaf.cz/encyklopedie:zivotni_styl_a_anarchismus

BERUNA: Anarchistická encyklopedie – anarchistické principy. 20.11.2010. [Online]. 15.6.2012

[citováno dne]. Dostupné z: <http://wiki.csaf.cz/encyklopedie:anarchismus-uvod>
ČSAF: 1. máj anarchistů 2009. 3.5.2009. [online]. 15.6.2012 [citováno dne] Dostupné z:
<http://www.csaf.cz/index.php?clanok=909>

DisCentrum crew: Revolver se mění v DisCentrum. 6.4.2010. [online] 15.6.2012 [citováno dne]
Dostupné z: <http://www.csaf.cz/spravy.php?sprava=1572>

SDT: Tiskové zprávy – Často kladené otázky o hnutí SDT [online]. 15.6.2012 [citováno dne]
Dostupné z: <http://www.skutecnademokracie.cz/tiskovky/#FAQ>

Iniciativa Ne Rasismu: O nás. 2010 [online]. 15.6.2012 [citováno dne] Dostupné z:
<http://www.nerasismu.cz/onas>

Food not bombs: Co je Food not bombs. [online]. 15.6.2012 [citováno dne] Dostupné z: <http://food-not-bombs.cz/co-je-food-not-bombs>

1maj.cz: Krátké shrnutí akčních dní. [online]. 15.6.2012 [citováno dne] Dostupné z:
<http://1maj.cz/2012/krátke-shrnuti-akcni-dni>

-fk-: V DisCentru dochází ke změnám. 12.6.2010 [online] 15.6.2012 [citováno dne] Dostupné z:
http://www.csaf.cz/co_pisu_inde.php?sprava=2156&lokal=1

Seznam příloh

Příloha č. 1: Příklad činnosti vedoucí k bojkotování voleb (obrázek)

Příloha č. 2: Příklad umělecké činnosti Rychlé Roty (obrázek)

Příloha č. 3: Seznam použitých kategorií (textový dokument)

Přílohy

Příloha č. 1: Příklad činnosti vedoucí k bojkotování voleb (obrázek)

Příloha č.2: Příklad umělecké činnosti Rychlé Roty (obrázek)

Příloha č.3: Seznam použitých kategorií

Anarchist Black Cross

Antifašismus

Antirasismus

Dělníci a odbory

DIY

Ekologie

Informační činnost

Iniciativy

Kultura

Lidská práva

Násilí

Nenásilný protest

Ostatní

Politický protest

Práva zvířat

Sebeorganizace

Solidární činnost

Squatting

Umělecký protest

Vandalismus

Vegetariánství/Veganství

Volby

Vzdělání

Workshopy